

Köcs Karoly.

minden körülmények között és mindenáron védelmez-
tanúkra a történelem ítélszéké előtt. Műemlékeinket tehát
multakendél is nagyobb szűkségünk lehet, mint döntő
idők, amikor Erdély magyar műemlékeire talán a közel-
Úristen örizzen minket, de következhettek meg rednk olyan
nak, a magyar jóvendőnek tartozik felelősséggel. Es az
közösségi érték, melyért tulajdonosa nemzetének, társadalmá-
s nem tudja megérteni, hogy az nem magán-, hanem
azoknak pótolhatatlan kulturális és nemzeti értékekvel
sem igen tudhatja, de jórésben nincsen is tisztában
a maga erejéből gondozni, fenntartani, sőt megtartani
kezen vannak. Tehát olyan tulajdonban, mely azokat
pedig, egyházainkon kívül, ezeknek az osztályoknak
magnasozsálllyal. Fogyarkozó és pusztuló műemlékeink
áldozatokra a földreform után már képtelen birtokos-
társadalmunkkal, nincstelen és kisszámú középosztálllyal,
szenvédnünk, s ma itt állunk: megkopott, leszegényedett
és társadalmi erőlködéseink ellenére, súlyos károkat kellett
latosan. A román impérium idejében, nagy küzdelmeink
könyvelmütségek történetek Erdély műemlékeivel kapcsó-
A helyzet az, hogy a multakban nagy magyar
számbavételét és felvételvezését.

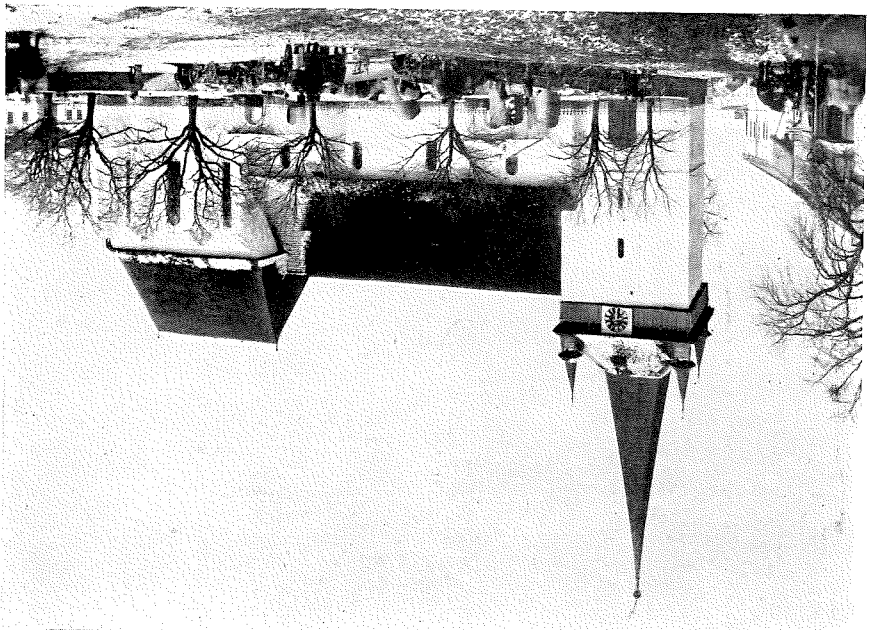
De persze hathatos impérium hiányában és anyagi
fedezet nélkül alig tudtuk — legfeljebb ötvenszázalékos
eredményel — a magunkra vállalt feladatot megoldani.
Eredményesnek tartom mégis, hogy sikerült néhány
értékes műemlékünk a lerombolástól, stílusatlan át-
alaktástól, vagy eladástól megmentenünk és sikerült
egyházi műemlékszerui épületeinkről megkezdennünk azok
ben végre is hajthatra volna.

A világháború előtt Magyarországnak volt műemlék-
védelmi törvénye és megvolt a szerve is, mely a törvény
értelmeben munkáját elvégezte. De a hivatalos szerv
rendelkezése nem állottak elegendő anyagi eszközök,
és gondozáshoz szükséges összes munkalátókat kellő
terővel, terjedelemben, minden vonalon és a maga idejé-
ben végre is hajthatra volna.
Az erdélyi műemlékek sorsa természetesen még
mostohabb volt mint a magyarországiaké, sőt szinte
reménytelen, annál az egyszerű oknál fogva, hogy Erdély
akkor is retentó messze volt a műemlékeket gondozni
hivatott országos szerv fővárosi székhelyétől.
Ezek a gondolatok a háború előtti időben nem jutot-
tak eszembe és csak a román impérium idejében eszméltem
redjk, amikor kiderült, hogy Erdély magyarságának egyik
legérősebb védelmi eszköze, illetve visszacsatolatlásunk lehe-
tőségének egyik lehathatározottabb és letagad-
tendős magyar voltának szinte lehathatározottabb és letagad-
hatatlan bizonyítékai éppen a mi magyar műemlékeink.
Ezek a magyar műemlékek maradtak az impérium-
változás után gazda nélkül és ezeknek gondozását próbál-
tuk elvállalni sok többi gondjaink mellett mi, ugyancsak
gazda nélkül maradt erdélyi magyar társadalom . . .
1919-ben Romania törvénybe iktatta a műemlékek
védelmét. A törvény jó lett volna, ha nem lettünk volna
magyarok. Elég korán felismertük azonban azt a nemzeti
értéket, amit műemlékeink jelentenek, felbecsültük azt a kárt,
amit pusztulásuk helyrehozhatatlanul jelentett volna és
tudomásulvve, hogy a román műemléktörvény segítségével
nem oldhatjuk meg ezt a fontos kulturális kérdésünket,
megpróbáltunk segíteni magunkon úgy, ahogy lehetett.

ERDÉLYI MŰEMLEKEINK VÉDELME

Részletek a szerzőnek 1940. november 18-án Egyetünkben
tartott előadásából.

A bánffyhnunyadi ref. templom.

F.: Fotofilm (Kolozsvár).

Erdsszentgyörgy (Székelyföld).
a Rédey-család ősi temploma. F.: Keszeli.

